

Марціясь Богдана Ігорівна
студентка гр. ФФМ-11, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль
Науковий керівник: к. е. н., доцент Коваль С. Л.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Питання формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, які є основним джерелом фінансування соціально-економічного розвитку відповідної територіальної громади, набувають особливої актуальності в умовах інтеграційних процесів України в європейське співтовариство, характерною тенденцією якого є адаптація всіх сфер суспільного життя до стандартів спільноти. А тому важливим у цьому контексті є досвід інших країн щодо забезпечення належного функціонування місцевого самоврядування, а зокрема запозичення європейських підходів та методів формування фінансових ресурсів місцевого самоврядування.

Організація бюджетних відносин в країні залежить від багатьох чинників – державного устрою, розмежування владних повноважень, політики, рівня соціально-економічного розвитку та традицій місцевого самоврядування. Зокрема, зарубіжна практика побудови міжбюджетних відносин будується на таких двох основних моделях:

1. Бюджетний федералізм, суть якого виявляється у законодавчому розмежуванні прав та обов'язків центральної влади і місцевого самоврядування, організації їх взаємодії на усіх стадіях бюджетного процесу. Для реалізації цих прав передбачається перерозподіл бюджетних ресурсів між рівнями бюджетної системи і регіонами. Така модель міжбюджетних відносин характерна для Німеччини, Австрії та інших.

2. Бюджетний унітаризм, для якого характерним є те, що на органи центральної влади покладена основна частина повноважень в сфері надання населенню суспільно важливих послуг відповідної якості, а також встановлення стандартів цієї якості та вирівнювання міжрегіональних відмінностей. При цьому переважає делегування повноважень від органів державної влади до їх територіальних підрозділів, аніж передача їх органам місцевого самоврядування. Така система міжбюджетних відносин характерна для Польщі, Франції та інших [1].

Формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування в кожній країні формується по-різному, проте їхньою основою залишаються доходи місцевих бюджетів, основними складовими яких є: податкові та неподаткові надходження, доходи від підприємницької діяльності, державні трансферти, а також позики (кредити). Однак, провідна роль у формуванні доходів бюджетів органів місцевого самоврядування все-таки належить податковим надходженням. Наприклад, у Великобританії в сфері місцевого оподаткування функціонує лише один місцевий податок – з нерухомого майна. В інших країнах місцевих податків значно більше: в Італії – понад 70, у Франції – більше 50, в Німеччині – близько 45 [2, с. 174]. Щодо загальнодержавних

податків, то до них в більшості унітарних країн переважно зараховують податки від операцій з готовою продукцією. До прикладу, у Великобританії основними загальнодержавними податками є податок на додану вартість, акцизний збір та прибутковий податок з громадян, а у Норвегії – податок на додану вартість та податок на прибуток корпорацій [3, с. 14]. Меншу частку в дохідній частині місцевих бюджетів мають неподаткові доходи, які формуються за рахунок доходів від власності, продажу нерухомості тощо. Частка їхнього надходження у бюджетах місцевого самоврядування коливається в межах 10-25% [4]. Питома вага доходів від користування місцевим транспортом, автомобільними шляхами та іншим в загальній сумі неподаткових надходжень є досить незначною і становить, для прикладу, у Великобританії – 7%, в Німеччині – 6%, у Франції – 2% [5, с. 407]. Досить вагоме значення в країнах Заходу з питань фінансування органів місцевого самоврядування відіграють міжбюджетні трансферти, які надаються у формі бюджетних дотацій та субвенцій. А зокрема, питома вага таких надходжень у сукупних доходах місцевих бюджетів в унітарних країнах є вищою, а в федеративних – значно нижчою. В Італії, Нідерландах, Португалії трансферти становлять 62-80% сукупних доходів місцевих бюджетів. Крім того, органи місцевого самоврядування мають змогу залучати позики при нестачі власних ресурсів. Відповідно до законодавства багатьох зарубіжних країн існує вимога, яка передбачає використання залучених коштів лише на інвестиції. Поширеними формами залучення місцевих запозичень є такі, як: емісія муніципальних облігацій, кредити фінансово-банківських установ та міжбюджетні позики. Варто зауважити, що у ряду європейських країн саме держава виступає гарантом зобов'язань органів місцевого самоврядування, чим створює вигідніші умови для запозичень. Так, в зарубіжних країнах позики формують 10-15% доходів місцевих бюджетів, наприклад: Франції – 10%, Чехії – 11%, на Кіпрі – 12% [1].

Таким чином, підсумовуючи все вище сказане, можемо стверджувати, що будь-який досвід зарубіжних країн навіть найнегативніший можна з користю використати для вдосконалення формування фінансових ресурсів місцевого самоврядування, але водночас і застосування найкращого досвіду не зможе гарантувати нам позитивних змін. Така ситуація пов'язана з тим, що кожна зарубіжна країна пройшла свій індивідуальний еволюційний шлях, тому використання їхнього досвіду для України має бути адаптованим у відповідності до її історичного досвіду та сучасного стану.

Список використаних джерел:

1. Королюк Б. М. Зарубіжний досвід функціонування місцевих фінансів та перспективи його застосування в Україні. Стратегічні орієнтири 03.06.2014. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=2308> (дата звернення 28.04.2021).
2. Кригіна Д. Г. Зарубіжний досвід встановлення місцевих майнових податків. *Право і суспільство*. 2018. № 2. С. 172–175.
3. Большенко С. Ф., Никифорова Н. І. Особливості формування місцевих бюджетів в європейських країнах. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2009. № 6. С. 12–18.

4. Бюджетний кодекс України: Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50–51. Ст. 572.

5. Мацедонська Н. В., Вансович А. В. Світовий досвід бюджетного планування та його впровадження в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 19. С. 406–409.